

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 25 november 2010

Mål nr

T 5072-06

KÄRANDE

PM

SVARANDE

Justitiekanslern

Box 2308

103 17 Stockholm

SAKEN

Skadestånd

DOMSLUT

Högsta domstolen fastställer att staten är skyldig att till PM utge ersättning för den skada som han kan ha lidit till följd av Svea hovrätts rättstillämpning i domen den 15 december 2004 i mål B 3775-03.

Staten ska utge ersättning till PM för rättegångskostnader i Högsta domstolen med 10 000 kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för Högsta domstolens dom till dess betalning sker.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

PM får anses ha yrkat att Högsta domstolen ska fastställa att staten är skyldig att till honom utge ersättning för den skada som han kan ha lidit till följd av Svea hovrätts rättstillämpning i domen den 15 december 2004 i mål B 3775-03.

Staten har bestritt yrkandet.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader i Högsta domstolen.

DOMSKÄL

Bakgrund

1. PM dömdes den 15 april 2003 av Stockholms tingsrätt för grov oredlighet mot borgenärer, bokföringsbrott och medhjälp till bokföringsbrott till villkorlig dom. Den 15 december 2004 ändrade Svea hovrätt tingsrättens dom på det sättet att hovrätten dömde PM för grov oredlighet mot borgenärer till 10 månaders fängelse och ogillade övriga åtalpunkter. Högsta domstolen fann i beslut den 18 september 2006 inte skäl att meddela prövningstillstånd. Hovrättens dom stod därmed fast.
2. Den 6 november 2006 avslog Högsta domstolen PMs ansökan om resning och klagan över domvilla. Sedan PM på nytt ansökt om resning beviljade Högsta domstolen den 26 augusti 2008 resning och förordnade att målet skulle tas upp till ny behandling i hovrätten till den del det avsåg PMs ansvar för grov oredlighet mot borgenärer och vissa ersättningsfrågor (NJA 2008 s. 848). I resningsbeslutet uttalade Högsta domstolen att de omständigheter som hovrätten hade utgått från i sina domskäl inte innefattade

något avhändande i den mening som avses i straffbestämmelsen om oredlighet mot borgenärer (11 kap. 1 § brottsbalken) och att den rättstillämpning som hovrätten lagt till grund för den fällande domen därmed uppenbart stred mot lag.

3. Den 17 juli 2009 dömdes PM på nytt av Svea hovrätt för grov oredlighet mot borgenärer. Hovrätten gjorde därvid en delvis annan bevisvärdering än hovrätten gjort i domen den 15 december 2004. Påföljden bestämdes till villkorlig dom. Högsta domstolen fann i beslut den 2 mars 2010 inte skäl att meddela prövningstillstånd. Hovrättens dom stod därmed fast.

PMs talan i Högsta domstolen

4. PM har väckt talan mot staten och yrkat att Högsta domstolen ska fastställa att staten är skadeståndsskyldig för den skada han orsakats till följd av hovrättens rättstillämpning i domen den 15 december 2004. PM har efter föreläggande från Högsta domstolen förtydligat sin talan på så sätt att Högsta domstolen ska pröva huruvida hovrättens bedömning har varit så uppenbart oriktig att den anses utgöra fel eller försummelse i den mening som avses i 3 kap. 2 § skadeståndslagen; frågan om det finns något orsakssamband mellan hovrättens bedömning och av honom påstådd skada ska däremot lämnas utanför domstolens prövning.

5. Sedan Högsta domstolen beviljat resning i brottmålet har PM åberopat resningsbeslutet till stöd för sitt påstående att hovrätten genom domen den 15 december 2004 gjort sig skyldig till en sådan uppenbart lagstridig rättstillämpning som krävs för skadeståndsansvar. PM har vidare sammanfattningsvis anfört följande. Hovrättens rättstillämpning har inte stöd i motiv, lagtext eller praxis och hovrätten har inte heller motiverat varför man gjorde avsteg från rådande praxis. Hovrätten har därigenom varit culpös i

skadeståndslagens mening. Vidare strider det mot artikel 7 i Europakonventionen att döma någon för oredlighet mot borgenärer när de omständigheter som lagts till grund för domen uppenbarligen inte kan grunda ansvar för ett sådant brott. Redan på grund av detta bör fel och försummelse vara för handen.

6. Den totala ekonomiska skadan av påstådda fel kan enligt PM ännu inte överblickas. Hans arbete som jurist har påverkats menligt då bl.a. hans redbarhet sätts ifråga av olika domstolar vilket medfört klient- och inkomstbortfall. Överklagandet till Högsta domstolen och resningsansökan har medfört kostnader som inte kan ersättas på annat sätt. De ekonomiska skadorna är alltjämt perdurerande.

7. Justitiekanslern har sammanfattningsvis anfört följande. I resningsbeslutet kom Högsta domstolen efter en genomgång av hovrättens domskäl fram till att den rättstillämpning som låg till grund för domen fick anses uppenbart strida mot lag. Det är emellertid inte självklart att det förhållandet att resning har beviljats på den angivna grunden i sig innebär att det också föreligger fel eller försummelse i skadeståndslagens mening. I förarbetena till skadeståndslagen nämns att en felaktig rättstillämpning endast i undantagsfall torde vara så uppenbart oriktig att man kan tala om fel eller försummelse från myndighetens sida (prop. 1972:5 s. 518). I doktrinen sägs att när en resningsansökan bifalls på den grund som här är aktuell torde det i allmänhet vara klart att ett skadeståndsansvar kan föreligga, eftersom felet måste anses tillräckligt allvarligt men att detta inte är helt säkert. I rättspraxis och Justitiekanslerns reglering har dock en konstaterad uppenbart felaktig rättstillämpning normalt lett till skadeståndsansvar för staten. Det aktuella målet är emellertid mycket särpräglat ur flera aspekter och således inget normalfall. I frågan om resning skulle beviljas eller inte gjorde Högsta domstolens ledamöter olika bedömningar. De skiljaktiga meningarna ger en klar bild av att de frågor som

Högsta domstolen hade att ta ställning till var rättsligt komplicerade. Genom Högsta domstolens beslut i resningsmålet har klargjorts att ett sådant avhändande som avses i bestämmelsen om grov oredlighet mot borgenärer inte föreligger när gäldenären använder egendom till riskfyllda transaktioner men för egen räkning. Vid hovrättens prövning år 2004 saknades dock ett sådant klarläggande. Det kan särskilt framhållas att en av de skiljaktiga ledamöterna i Högsta domstolen för sin del på närmare anförda skäl ansåg att hovrättens rättstillämpning inte stred mot lag. Redan mot bakgrund av det anförda har hovrättens rättstillämpning inte varit uppenbart oriktig i den mening som krävs för att grunda skadeståndsansvar för staten. Till detta ska läggas följande. Hovrättens förnyade prövning ledde till att PM fälldes till ansvar för samma brottslighet som han dömdes för genom hovrättens dom år 2004. Hovrättens dom har vunnit laga kraft. Det kan således hävdas att målet materiellt sett fick en riktig utgång redan vid hovrättens första prövning. De mycket speciella omständigheter som förelegat i det aktuella målet bör – i vart fall sammantagna – leda till slutsatsen att hovrättens rättstillämpning år 2004 inte var felaktig eller försumlig i skadeståndslagens mening.

8. PM har – till bemötande av vad som anförts av Justitiekanslern – gjort gällande att den omständigheten att han på nytt dömdes av hovrätten den 17 juli 2009 helt saknar betydelse för prövningen av frågan om staten är skadeståndskyldig med anledning av hovrättens dom den 15 december 2004.

Högsta domstolens bedömning

9. Frågan i målet är om hovrättens bedömning i 2004 års avgörande innefattar en sådan felaktig rättstillämpning att ett skadeståndsansvar enligt 3 kap. 2 § skadeståndslagen har uppkommit för staten. Den förda fastställelse-talan gäller skadeståndsskyldigheten i och för sig, dvs. om staten är skyldig att ersätta PM för de skador denne kan ha åsamkats genom hovrättens dom.

Frågan om det finns ett orsakssamband mellan hovrättens bedömning och påstådd skada omfattas inte av prövningen i målet. Justitiekanslern har inte framställt någon invändning mot att talan prövas. Hinder mot att pröva talan kan inte anses föreligga. (Se Ekelöf, Rättegång II, 8 uppl. 1996, s. 117 f.)

10. Enligt 3 kap. 2 § skadeståndslagen ska staten ersätta bl.a. ren förmögenhetsskada som vållas genom fel eller försummelse vid myndighetsutövning i verksamhet för vars fullgörande staten svarar. För ett sådant ansvar anses det inte räcka att en domstol har gjort en felaktig bedömning av en rätts- eller bevisfråga eller kan kritiseras för sitt ställningstagande i en fråga där det funnits utrymme för en skönsmässig bedömning. Endast rena förbiseenden av en bestämmelse eller uppenbart oriktiga bedömningar anses utgöra fel eller försummelse i den mening som avses i 3 kap. 2 § skadeståndslagen. (Se bl.a. NJA 2007 s. 862, på s. 871 med där anmärkta rättsfall.)

11. Högsta domstolen har i det beslut varigenom PM beviljades resning konstaterat att hovrättens rättstillämpning uppenbart stred mot lag. Häri ligger att det inte fanns utrymme för den tolkning av straffbestämmelsen som hovrätten gjorde. När resning beviljats av detta skäl får huvudregeln i skadeståndsrättsligt hänseende anses vara att domstolens bedömning också betraktas som så uppenbart oriktig att fel eller försummelse föreligger i den mening som avses i 3 kap. 2 § skadeståndslagen. Det förhållandet att PM sedan resning beviljats dömts på nytt av hovrätten saknar betydelse för frågan om skadeståndsskyldighet föreligger i och för sig.

12. Någon omständighet har inte framkommit i målet som ger anledning att frånga huvudregeln. Det finns således förutsättningar att bifalla käromålet och att fastställa att staten är skyldig att till PM utge ersättning för den skada som

han kan ha lidit till följd av Svea hovrätts rättstillämpning i 2004 års avgörande.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Ann-Christine Lindeblad, Ella Nyström, Lena Moore (referent), Johnny Herre och Agneta Bäcklund
Föredragande beredningschef: Anders Larsson